

การศึกษาครั้งนี้ มุ่งศึกษาความเป็นมาและการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรวมถึงปรัชญา แนวคิด หลักการ ระบบและโครงสร้างการบริหารและการจัดการศึกษาของวิทยาลัยชุมชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรพุทธศักราช 2538 และหลักสูตรพุทธศักราช 2545 นอกจากนี้ ยังได้ทำการสำรวจ ตรวจสอบ วิเคราะห์ และประเมินความต่อเนื่องหรือความไม่ต่อเนื่องของวิทยาลัยชุมชนทั้งสองหลักสูตร ตลอดจนฉายภาพทิศทางคร่าว ๆ ในอนาคตของวิทยาลัยชุมชนที่ดำเนินอยู่ในขณะที่ศึกษา โดยทำการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ และประเมินข้อมูลที่ปรากฏในเอกสารของทางราชการและเอกสารในรูปแบบอื่นที่รวบรวมได้จากหลาย ๆ แหล่ง

จากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน มีขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศสหรัฐอเมริกา บนพื้นฐานทางแนวคิดและความเชื่อ 3 ประการ คือ ความเชื่อในศักยภาพของบุคคล ความเชื่อที่ว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือ ไม่ใช่เครื่องมือ และการศึกษา คือกระบวนการของชีวิต ลักษณะการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนแตกต่างจากของสถาบันการศึกษารูปแบบอื่น ๆ ในหลายด้าน โดยเฉพาะด้านการจัดการศึกษาที่จัดเพียง 2 ปีแรกของระดับปริญญาตรี เพื่อเตรียมนักศึกษาเข้าศึกษาต่อในมหาวิทยาลัย และเป็นวิทยาลัยเปิดที่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายมีคุณสมบัติที่จะเข้าเรียนในวิทยาลัยชุมชนได้ทุกคน

T 154184

นอกจากในประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว ประเทศแคนาดา ประเทศออสเตรเลีย ประเทศญี่ปุ่น ประเทศอังกฤษ ฯลฯ ก็มีการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ จนประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันทั่วไปเช่นกัน สำหรับในประเทศไทยนั้น มีการกล่าวถึงวิทยาลัยชุมชนไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 ถึง 2519) เป็นครั้งแรก และได้มีความพยายามในการจัดตั้งวิทยาลัยชุมชน มาหลายครั้ง ตัวอย่างเช่น วิทยาลัยชุมชนภูเก็ต วิทยาลัยชุมชนสุราษฎร์ธานี วิทยาลัยชุมชนศรีราชา จังหวัดชลบุรี วิทยาลัยชุมชนในวิทยาลัยครู วิทยาลัยประชาคมนานาชาติหนองคาย - อุดรธานี และอีกหลายแห่ง ที่มีการริเริ่มดำเนินการต่อมาในภายหลัง

วิทยาลัยชุมชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรพุทธศักราช 2538 ได้รับการจัดตั้งขึ้นทั้งหมด จำนวน 77 แห่ง โดยอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของกรมศิลปากร กรมพลศึกษา และกรมอาชีวศึกษา และหลักสูตรพุทธศักราช 2545 ได้รับการจัดตั้งขึ้น 10 แห่ง ใน 10 จังหวัด จากผลการศึกษาพบว่า วิทยาลัยชุมชนของทั้งสองหลักสูตร มีลักษณะ รูปแบบและแนวทางในการดำเนินงานคล้ายกันเกือบทุกด้าน อาทิ ด้านแนวคิด ด้านหลักการ ด้านภารกิจ ด้านเหตุผลและความจำเป็นในการจัดตั้ง ด้านระบบและโครงสร้าง ด้านการบริหารและการจัดการศึกษา ฯลฯ จะมีข้อที่แตกต่างกันบ้าง ก็เพียงในด้านหน่วยงานที่รับผิดชอบ รายละเอียดของโครงสร้างการบริหารงานภายใน และด้านการบริหารและการจัดการศึกษาในส่วนของการรับวุฒิบัตรหลักสูตรระยะสั้นเท่านั้น

จากการศึกษา พบด้วยเช่นกันว่า ในการดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ หลักสูตรพุทธศักราช 2538 และหลักสูตรพุทธศักราช 2545 ไม่ปรากฏหลักฐานที่เป็นทางการใด ๆ ที่บ่งชี้ว่า มีความต่อเนื่อง ความเชื่อมโยง หรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันเลย ในเอกสารของทางราชการที่เกี่ยวข้องกับวิทยาลัยชุมชน หลักสูตรพุทธศักราช 2545 ก็ไม่เคยมีการกล่าวอ้างหรือพาดพิงใดถึงการดำเนินงาน ปัญหา อุปสรรค การแก้ไขปรับปรุงของวิทยาลัยชุมชนตามหลักสูตรพุทธศักราช 2538 เลย เพียงแต่ให้ปรัชญา แนวคิด หลักการของวิทยาลัยชุมชนจากต่างประเทศมาดำเนินการจัดตั้งขึ้นคนละเวลา คนละยุคสมัยกันเท่านั้น นอกจากนี้ ยังมีข้อเท็จจริงที่ยืนยันความไม่ต่อเนื่องของวิทยาลัยชุมชนทั้งสองหลักสูตรอีกหลายประการ เช่น วิทยาลัยชุมชนทั้งสองหลักสูตร ต่างก็มีกฎหมายรองรับของตนเอง มีกฎ ระเบียบ คำสั่งและประกาศต่าง ๆ ในการดำเนินงานของตนเอง มีหน่วยงานต้นสังกัดคนละแห่ง มีการใช้สถานที่เรียนและทรัพยากรร่วมกันคนละกลุ่ม เป็นต้น เป็นที่น่าเสียดายว่า ไม่ปรากฏว่ามีการสรุป บทเรียนจากการดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชนรุ่นก่อนไว้เลย ดังนั้น การดำเนินงานของวิทยาลัยชุมชน หลักสูตรพุทธศักราช 2545

T 154184

จึงไม่ได้เรียนรู้ประสบการณ์ใดเลยจากการดำเนินงานก่อนหน้านั้น เป็นการเริ่มต้นจากศูนย์อันดู เหมือนจะเป็นเรื่องปกติในวงการเมือง จากพรรคการเมืองหนึ่งเข้ามาบริหารกระทรวงศึกษาธิการ มักจะไม่ดำเนินงานต่อจากสิ่งที่พรรคการเมืองอื่นได้ทำไว้ในกระทรวง และถ้าเป็นไปได้ ก็จะไม่ พุดถึง ไม่อ้างอิงถึงผลงานของพรรคการเมืองอื่นก่อนหน้านั้น ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเสียดายสำหรับ วงการศึกษาโดยรวม

อนาคตของวิทยาลัยชุมชน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการทั้งสองหลักสูตร ดูจะเป็นไปตามทิศทาง บริบทและข้อจำกัดของแต่ละหลักสูตร หลักสูตรพุทธศักราช 2538 อาจจะยังคงอยู่ ไม่ต้องยุบ เลิกหรือสลายไป เพราะมีภาระที่ต้องรับผิดชอบในการผลิตนักศึกษาตามหลักสูตรต่อไปเรื่อย ๆ แต่อาจจะถูกลืมนั่นไป ไม่มีใครรู้จักหรือกล่าวถึงอีกต่อไป ในส่วนของหลักสูตรพุทธศักราช 2545 นั้น ผลสืบเนื่องจากความไม่ชัดเจนในเรื่องหน่วยงานรับผิดชอบเมื่อแรกก่อตั้ง จึงต้องมีการ ปรับเปลี่ยนองค์คณะบุคคลที่รับผิดชอบในการบริหารงานถึง 3 ครั้ง และเมื่อประเมินสรุปจาก ข้อคิดเห็นของนักวิชาการและผู้เกี่ยวข้องทั้งหลาย ก็ปรากฏมีข้อนำเป็นห่วงหลายประการใน การดำเนินงาน ตัวอย่างเช่น เรื่องความไม่เข้าใจในหลักการของวิทยาลัยชุมชน เรื่องการจัดที่นั่ง ให้นักศึกษาเข้าเรียนต่อ เรื่องสถานที่ดำเนินงาน เรื่องความไม่ชัดเจนในสถานภาพของบุคลากร ฯลฯ ทั้งหมดทั้งปวงเหล่านี้ ล้วนแล้วแต่มีส่วนในการกำหนด ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของ การดำเนินงานวิทยาลัยชุมชน หลักสูตรพุทธศักราช 2545 ต่อไปในอนาคต ในขณะที่ขบวนการ บริหารและการจัดการวิทยาลัยชุมชน ก็ยังคงดำเนินไปเรื่อย ๆ ตามกลไก ปัจจัยและเงื่อนไข ของระบบราชการ แต่จะคาดหวังให้บรรลุวัตถุประสงค์ดั้งเดิมจริง ๆ ของวิทยาลัยชุมชน คงเป็น ความคาดหวังที่ไม่สอดคล้องกับความเป็นจริงเท่าใดนัก

This independent study was set out to probe historical background and operations of the Ministry of Education's 1995 and 2002 curricula community colleges, including their philosophy, concepts, principles, administrative systems and structures. In addition, it sought to identify and assess continuities or discontinuities between the two curricula's colleges. The study primarily relied on information and data contained in official documents and various other printed sources.

It was found that community colleges were first established in the United States on the beliefs that human potentiality was limitless ; education was an instrument, not a symbol ; and education was the process of life. They differed markedly from other types of educational institutions in a number of aspects. Among them, they offered only the first 2 years of the baccalaureate preparing students for further studies in universities and they, being open colleges, took in all high schools' graduates who wished to enroll.

TE 154184

As for Thailand, community colleges were first mentioned in the third National Economic and Social Development Plan (1972 – 1976) and, subsequently, there were many attempts to actually found them in many parts of the country.

According to available records, 77 such colleges adopting the 1995 curriculum were established within the Ministry of Education and overseen by Departments of Fine Arts, Physical Education and Vocational Education. And as regards the 2002 curriculum 10 colleges were set up in 10 provinces.

The study found that community colleges of the two curricula were almost identical in all aspects. The only few differences, e.g., responsible agencies, internal administrative details, certain short courses' certification requirements, etc., were minor ones.

More importantly, no officially recorded evidence was found indicating possible links between the two curricula's community colleges' operations. Specifically, official documents related to the 2002 curriculum colleges contained no reference whatsoever to the operations to those problems and recommendations of the 1995 curriculum ones. Unfortunately, no operational lessons were derived and systematically compiled for later-generation community colleges to learn from. Therefore, it could be said that the 2002 curriculum colleges actually started from scratch, learning virtually nothing from their predecessors. That was a typical but sad phenomenon within the bureaucratic circles when politicians from one political party came to take political / ministerial posts at the Ministry of Education. The most likely tendency was that they would rather start something totally new than continuing what previous incumbents from different parties had initiated. But sometime, that something might be the same thing as that undertaken by former ministers. In this case, and community colleges under study here fell into this category, a clean, clear political break had to be introduced.

It thus became quite obvious why the 2002 curriculum colleges had practically nothing to say about and learn from the 1995 curriculum ones. They continued coexisting with the latter driven and governed by bureaucratic rules and regulations. At the same time, they had to live with uncertainties, ambiguities and unknown future. In other words, they seemed to be able to achieve a lot of goals except the originally and authentically set objectives.